

הנה כסה את עין הארץ, סיחון ועוג, יש אומרים, סיחון ועוג, שהרגו אותם ישראל, שהיו עין הארץ. אלא כשהביא הקדוש ברוך הוא ארבה על ארץ מצרים, מה פתוב? (שמות י) ויכס את עין כל הארץ ותחשף הארץ. למה? משום שכל המכשפים והקוסמים של העולם לא יכלו לעשות כשפים, אלא דבר אחד בדרגה אחת, בפעם אחת. ולעם הזה הביא ארבה, מבלבל מפמה מינים מבלבלים אלו באלו, עד שלא יכלו כל המכשפים וכל הקוסמים לעמד לפניהם. וזהו ויכס את עין כל הארץ. וכאן פתוב, הנה כסה את עין הארץ.

אמר רבי אבא, בא וראה, בלק ובלעם לא היו בעולם מכשפים וקוסמים כמותם. בלעם, פחו ותקפו היה בפה ובעינים. בלק, פחו ותקפו במעשה הידים. וזה הצטרף את זה. שהרי כל מיני כשפים של העולם בפה ומעשה היו, ובהם תלויים. לבלעם היה לו לשון, ולא ידים. לבלק היו לו ידים, ולא לשון.

הרבו החברים, והשמש היתה מאד חזקה. ראו אותו שדה ביפי של עשבים, ומים יוצאים לכל צד, ועצים של שדה רבים. ישבו שם. אמר רבי אלעזר: כמה נאה מקום זה לנוח בו.

בעוד שהיו יושבים, הנה נחש גדול בא, בחזק השמש. עבר לפניהם. אמר לו רבי אלעזר: נחש נחש, סטה לך מדרךך, שהרי אותו האיש שב והתנחם על מה שעשה, ולא יוסיף לעשות אותו דבר. תמהו החברים. אמר רבי אבא: מה זה? אמר להם: שתקו. אמר רבי אלעזר: נחש נחש, אמר שלחשו לך משמים, התנחם אותו האיש, ושם ברצונו שלא

הנה כסה את עין הארץ, אית דאמרי, סיחון ועוג, דקטלי לון ישראל, דהוו עינא דארעא. אלא פד אייתי קודשא בריך הוא ארבה על ארעא דמצרים, מה פתיב, (שם יג טו) ויכס את עין כל הארץ ותחשף הארץ. אמאי, בגין דכל חרשין וקוסמין דעלמא, לא יכלין למעבד חרשין, אלא מלה חדא, בדרגא חדא, בזמנא חדא. ולעמא דא אייתי ארבה, מבולבב בכמה זיני מבולבבים אליו באליו, עד דלא יכילו כל חרשין וכל קוסמין, למיקם קמיהו. ודא הוא ויכס את עין כל הארץ. והכא פתיב, הנה כסה את עין הארץ.

אמר רבי אבא, בא וראה, בלק ובלעם לא הוו בעלמא חרשין וקוסמין פנותיהו. בלעם, חיליה ותוקפיה הוה בפומא ובעיניו. בלק, חיליה ותוקפיה בעובדא דידין. ודא אצטרף לדא. דהא כל זיני חרשין דעלמא בפומא ועובדא הוו, ובהו תליון. בלעם הוו ליה לישן, ולא ידין. בלק הוה ליה ידין ולא לישן.

אזרו חברי, ושמשא הוה תקיף לחדא, חמו ההוא בי חקל בשפירו דעשבין, ומיין נפקין לכל סטר, ואילני חקלא סגיאין, יתבי תמן. אמר רבי אלעזר, כמה יאות אתר דא לנייחא ביה.

אדהו יתבי, הא חיויא רברבא אתי, בתוקפא דשמשא, אעבר קמיהו. אמר ליה ר' אלעזר, חיויא חיויא, סטי לך מאורחך, דהא ההוא גברא תב, ואתנחם על מה דעבד, ולא יוסיף למיעבד ההוא מלה. תוהו חברי, אמר רבי אבא, מאי האי. אמר לון שתיקו. אמר ר' אלעזר, חיויא חיויא, לבתר דלחישו לך מן שמיא, אתנחם ההוא גברא, ושוי

יָשׁוּב לַחֲטָא הִזָּה לְעוֹלָמִים, סְטֵי לָךְ מִדְרָכְךָ! קָם הַנְּחָשׁ בְּקִיּוּמוֹ, וְלֹא נָסַע לְכָאן וּלְכָאן. שָׁב כְּמוֹ מִקְדָּם, וְאָמַר לוֹ: נַחֵשׁ נַחֵשׁ, יַדְעֵתִי מַה שְּׂאֵתָה רוּצָה. שׁוּב מִדְרָכְךָ, שְׁהָרִי גוּי רָשָׁע בָּא, שְׁעֲשֵׂה רַע לַיהוּדֵי אַחֵר, וְהִנֵּה הוּא יִשָּׁן בְּמַעְרַתְךָ. לָךְ וְהָרַג אוֹתוֹ! מִיָּד חֲזַר אוֹתוֹ הַנְּחָשׁ, וְדָלַג דְּלוּגִים לַפְּנִיָּהִם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: חֲבָרִים, אִם לֹא הִיִּיתִי פֶּאֶן, כְּמַה רְעוֹת הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ נַחֵשׁ, שְׁהָרִי אִישׁ אֶחָד יְהוּדִי עָשָׂה מַעֲשֵׂה שֶׁל חֲטָא, וְטָרַם שָׁב בְּתַשׁוּבָה, לְחַשׁוּ לְנַחֵשׁ הִזָּה לְהָרַג אוֹתוֹ, וְנִמְלַךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף, וְהִתְנַחֵם מִחֲטָאוֹ, וְאָמַר שְׁלֵא יָשׁוּב לְעוֹלָמִים לַחֲטָא הִזָּה, וְעַל זֶה נִצַּל מִן הַדִּין.

אָמְרוּ הַחֲבָרִים לְרַבִּי אֶלְעָזָר: כְּמַה יַדְעֵתָ? אָמַר לָהֶם: סִימֵן נִתֵּן לִי אָבָא, וְאֲנִי מְכִיר בּוֹ. אָמְרוּ לוֹ: מִיֵּלֵא הַנְּחָשׁ שֶׁהִפְרָת בּוֹ, אוֹתוֹ שֶׁהִתְנַחֵם וְשָׁב מִחֲטָאוֹ כְּמַה יַדְעֵתָ? אָמַר לָהֶם: כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ אוֹתוֹ נַחֵשׁ, קִשְׁקִשׁוּ הָיוּ עוֹלִים וְזָנְבוּ זְקוּף, וְהוּא שֶׁהֵלֵךְ בְּבִהְלָה. רִוַח אַחֵר הָיָה הוֹלֵךְ כְּנִגְדּוֹ, וְהָיָה קוֹרֵא לַפְּנָיו: שׁוּב מִדְרָכְךָ, שְׁהָרִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שָׁב מִחֲטָאוֹ וְהִתְנַחֵם. וְאוֹתוֹ הַנְּחָשׁ הִרְעָה לֹא הָיָה מִקְשִׁיב, עַד שִׁתְּנָה לוֹ כֶּפֶר בְּמָקוֹם אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁהִתְחַיֵּב הִרְגָה, וְשָׁב מִדְרָכּוֹ וְהִתְנַחֵם. שְׁכַף דְרָךְ הַנְּחָשׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה - בֵּינוֹן שְׁנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת, לֹא שָׁב, עַד שֶׁמְשָׁלִים אוֹתוֹ הַדִּין הִרְעָה שְׁנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת, אוֹ שִׁתְּנָה לוֹ בְּמָקוֹמוֹ רָשָׁע אַחֵר כְּכֹפֶר, שְׁהָרִי לֹא יֵצֵא רִיקָם, בֵּינוֹן שְׁנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת.

אָמַר לוֹ: מִיֵּלֵא כָּל זֶה, אוֹתוֹ גוּי שְׂאֵמְרַת שְׁנִתְּנָה לוֹ כֶּפֶר כְּמַה

בְּרַעוּתִיהָ, דְּלֹא יְתוּב לְהָאִי חוּבָא לְעֵלְמִין, סְטֵי לָךְ מִאֲוֶרְחָךְ. קָם חִיּוּנָא בְּקִיּוּמִיהָ, וְלֹא נָטִיל הָכָא וְהָכָא. תָּב כְּמִלְקַדְמִין, וְאָמַר לִיהָ, חִיּוּנָא חִיּוּנָא, יַדְעֵנָא מַה אַתְּ בְּעֵי, תוּב מִאֲוֶרְחָךְ, דְּהָא גוּי חִיּוּבָא אָתִי, דְּעָבִיד בִּישׁ (דף טו ע"ב) לְחַד יוּדָאִי, וְהָא הוּא נָאִים בְּמַעְרַתָּא דִּילָךְ, זִיל וְקַטְלִיהָ. מִיָּד אַהֲדַר הֵהוּא חִיּוּנָא, וְדָלַג דִּילוּגִין קַמִּיָּהּוּ.

אָמַר ר' אֶלְעָזָר, חֲבָרִיָּא, אִי לָא הוּינָא הָכָא, כְּמַה בִּישְׁיִן הָיָה עָבִיד הֵהוּא חִיּוּנָא. דְּהָא בַר נָשׁ חַד יוּדָאִי, עָבִיד עוּבְדָא דְּחוּבָה, וְעַד דְּלֹא תָּב בְּתִיּוּבְתָא, לְחִישׁוֹ לִיהָ לְהָאִי חִיּוּנָא, לְקַטְלָא לִיהָ. וְאִמְלַךְ הֵהוּא בַר נָשׁ בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף, וְאִתְנַחֵם מִחוּבִיָּהּ, וְאָמַר דְּלֹא יְתוּב לְעֵלְמִין לְהָאִי חֲטָאָה, וְעַל דָּא אֲשִׁתִּיזִיב מִן דִּינָא.

אָמְרוּ חֲבָרִיָּא לְרַבִּי אֶלְעָזָר, כְּמַה יַדְעֵתָ. אָמַר לוֹן, סִימֵנָא יְהִיב לִי אָבָא וְאָנָא אֲשִׁתְּמוּדְעֵנָא בִּיהָ. אָמַר לִיהָ, תִּינַח חִיּוּנָא, דְּאֲשִׁתְּמוּדְעֵתָ בִּיהָ. הֵהוּא דְּאִתְנַחֵם וְתָב מִחוּבִיָּהּ, כְּמַה יַדְעֵתָ. אָמַר לוֹן, כִּד הָיָה אֲזִיל הֵהוּא חִיּוּנָא, קִשְׁקִשׁוּי הָיוּ סְלָקִין, וְזָנְבִיָּה זְקִיף, וְאִיהוּ דְּאֲזִיל בְּבִהְלָהּ. רִוַחָא אַחֲרָא הָיָה אֲזִיל לְקַבְלִיהָ, וְהָיָה קָאֲרִי קַמִּיָּהּ, תוּב מִאֲוֶרְחָךְ, דְּהָא תָּב מִחוּבִיָּהּ וְאִתְנַחֵם הֵהוּא בַר נָשׁ. וְהֵהוּא חִיּוּנָא בִּישָׂא לֹא הָיָה אֲצִית, עַד דִּיתְנֹן לִיהָ כּוּפֶר בְּאַתְרִיהָ דְּהֵהוּא בַר נָשׁ דְּאִתְחַיֵּיב קַטְלָא וְתָב מִאֲוֶרְחִיהָ וְאִתְנַחֵם. דְּכַף אוֹרְחוּי דְּחִיּוּנָא עֵילָא וְתַתָּא, בֵּינוֹן דְּאִתְהִיב לִיהָ רָשׁוֹ, לֹא תָּב, עַד דְּאֲשָׁלִים הֵהוּא דִּינָא בִּישָׂא דְּאִתְהִיב לִיהָ רָשׁוֹ לְמַעְבַּד, אוֹ דִּיתְנֹן לִיהָ בְּאַתְרִיהָ חִיּוּבָא אַחֲרָא בְּכוּפְרָא, דְּהָא בְּרִיקְנִיָּא לֹא יפּוּק, בֵּינוֹן דְּאִתְהִיב לִיהָ רָשׁוֹ. אָמְרוּ לִיהָ, תִּינַח כָּל דָּא, הֵהוּא גוּי דְּאִמְרַת

דַּאֲתִייהִיב לִיה כּוּפְרָא בְּמָה יִדְעָת. אָמַר לֹון, כִּיּוֹן דְּמַלְלִילַת לְחִיּוּנָא, הֵהוּא רוּחָא דִּהְוָה אָזִיל לְקַבְלִיהָ, וְלַחִיש לִיה דִּיתִיב לְאוּרְחִיהָ דִּהָא אַתְנַחֵם הֵהוּא בַר נֶשׁ, הוּא דְלִיג עַל אוּדְנִי, וְאָמַר לִי.

יִדְעָת? אָמַר לֵהֶם: כִּיּוֹן שְׂדִבְרַת לְנַחֵשׁ, אוּתוּ הִרוּחַ שְׁהִיָּה הוּלֵף כְּנִגְדוֹ וְלַחֵשׁ לוֹ שִׁישׁוּב לְדַרְכּוֹ, שְׁהִרֵי הַתְּנַחֵם אוּתוּ הָאִישׁ, הוּא דְלַג עַל אָזְנֵי וְאָמַר לִי.

תְּמַהוּ הַחֲבָרִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: חֲבָרִים, גִּלְף וְנִרְאָה, שְׁהִרֵי הַנְּחֵשׁ כְּכֹר עֲשֵׂה אֶת מָה שְׁעֲשֵׂה. קָמוּ וְקָרְבוּ לְסַלַע אַחַד בְּאוּתוּ הַשְּׂדָה. מְצָאוּ אוּתוּ הַגּוֹי מַת, וְאוּתוּ הַנְּחֵשׁ כְּרוּף עַל עַקְבוֹ, וְלֹא הָיָה נִבְדָּל מִמֶּנּוּ. לְאַחַר נִפְרַד מֵעַקְבוֹ, וְעָלָה עַל גְּרוּנוֹ, וְנִכְרַף שָׁם. וּמִשָּׁם יָרַד עַל עַקְבוֹ, וְלֹא הָיָה נִפְרַד מִמֶּנּוּ.

מְצָאוּ לוֹ אַרְנַק אַחַד מְלֵא דִינָרִים, שְׂגָזַל לִיהוּדֵי אַחַד בְּדֶרֶךְ וְהִכָּה אוּתוּ. נָטַל רַבִּי אֶלְעָזָר אֶת הָאַרְנַק, וְאָמַר: כְּרוּף הַרְחָמָן, שְׂבַכַל הוּא עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּת. שָׂבוּ לְאוּתוּ הַמְּקוֹם שְׁהָיוּ.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה מג) מֵאֲשֶׁר יִקְרָת בְּעֵינֵי נִכְבְּדַת וְאֲנִי אֶהְבְּתִידָךְ וְאַתָּן אָדָם תַּחְתִּידָךְ וְלֹאֲמִים תַּחַת נִפְשֶׁךָ. מֵאֲשֶׁר יִקְרָת? ! יִקַּר הָיָה צְרִידָךְ לְהֵיוֹת, וְכִף צְרִידָךְ: מֵאֲשֶׁר אַתָּה יִקַּר בְּעֵינֵי. מָה זֶה יִקְרָת? מִכְּלָל שְׁהוּא מֵעֲצָמוֹ הַתְּכַפֵּד. כִּף הוּא וְדָאִי, שְׂכַל אָדָם שְׁהוּא בְּחוּבָה לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ כְּרוּף הוּא, בְּרַאשׁוֹנָה הוּא מְזַלְזֵל. וְהוּא תוֹעֵבָה לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ כְּרוּף הוּא, וְאַחַר שְׂנַמְלָךְ וְשָׁב מַחְטָאוֹ, כַּעַת הוּא הַתְּכַפֵּד מֵעֲצָמוֹ, וְהַקְּדוּשׁ כְּרוּף הוּא קוֹרָא עָלָיו וְאוֹמַר, מֵאֲשֶׁר יִקְרָת - אַתָּה מֵעֲצָמְךָ יִקְרָת.

בְּעֵינֵי נִכְבְּדַת וְאֲנִי אֶהְבְּתִידָךְ, שְׁהִרֵי אֵינְי אֶהְבָּה לְקְדוּשׁ כְּרוּף הוּא עִם אָדָם בְּעוֹלָם, אֲלֵא לְמִי שְׂשָׁב מַחְטָאוֹ, וְעַל זֶה וְאֲנִי אֶהְבְּתִידָךְ. אֲבָל מָה אַעֲשֵׂה, שְׁהִרֵי

תְּנוּהוּ חֲבָרִיָּא, אָמַר ר' אֶלְעָזָר, חֲבָרִיָּא, נִהַף וְנַחֲמִי, דִּהָא חִיּוּנָא כְּכֹר עֲבַד מָה דְעַבַד. קָמוּ וְקָרְבוּ לְגַבֵּי חַד טִינְרָא בְּהֵהוּא בִּי חַקֵּל, אֲשַׁכְּחוּ לְהֵהוּא גּוֹי דְמַת, וְהֵהוּא נַחֵשׁ כְּרוּף עַל עַקְבֵיהָ, וְלֹא הוּא אֲבָדִיל מִנִּיהָ. לְבַתַּר אַתְפְּרֵשׁ מֵעַקְבֵיהָ, וְסָלִיק עַל גְּרוּנִיהָ, וְאַכְרִיף תַּמָּן. וּמִתַּמָּן נַחִית עַל עַקְבֵיהָ, וְלֹא הוּא מִתְפְּרָשָׁא מִנִּיהָ.

אֲשַׁכְּחוּ לִיה אַרְנַקֵי חַד מְלִיָּא דִינָרִין, דְּגִזַּל לְחַד יוּדָאֵי בְּאוּרְחָא, וּמַחָא לִיה. נָטַל רַבִּי אֶלְעָזָר אֶת הָאַרְנַקֵי, וְאָמַר, בְּרִידָךְ רַחֲמָנָא, דְּכֹוֹלָא עֲבִיד שְׁלִיחוּתָא. תָּבוּ לְהֵהוּא אַתָּר דִּהָיוּ.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה מג ד) מֵאֲשֶׁר יִקְרָת בְּעֵינֵי נִכְבְּדַת וְאֲנִי אֶהְבְּתִידָךְ וְאַתָּן אָדָם תַּחְתִּידָךְ וְלֹאֲמִים תַּחַת נִפְשֶׁךָ. מֵאֲשֶׁר יִקְרָת, יִקַּר מִבְּעֵי לִיה, וְהִכֵּי אֶצְטְרִידָךְ, מֵאֲשֶׁר אַתָּה יִקַּר בְּעֵינֵי, מָהוּ יִקְרָת, מִכְּלָל דְּאִיהוּ מְגַרְמִיָּה אַתְיִקַּר. אֲלֵא הִכֵּי הוּא וְדָאִי, דְּכָל בַּר נֶשׁ דְּאִיהוּ בְּחִיּוּבָא קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִידָךְ הוּא, בְּקַדְמִיתָא הוּא מְזַלְזֵלָא. וְתוֹעֵבָה אִיהוּ קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִידָךְ הוּא, וּבַתַּר דְּאִמְלָךְ וְתַב מַחוּבֵיהָ, הַשְּׁתָא אַתְיִקַּר אִיהוּ מְגַרְמִיָּה, וְקוּדְשָׁא בְּרִידָךְ הוּא קָאֲרִי עָלֵיהָ וְאָמַר, מֵאֲשֶׁר יִקְרָת, אַתָּה מְגַרְמַךְ יִקְרָת.

בְּעֵינֵי נִכְבְּדַת וְאֲנִי אֶהְבְּתִידָךְ, דִּהָא לִית רְחִימוּ לְקוּדְשָׁא בְּרִידָךְ הוּא בְּהַדֵּי בַר נֶשׁ בְּעֵלְמָא, אֲלֵא לְמַאן דְּתַב מַחוּבֵיהָ, וְעַל דָּא וְאֲנִי

אֶהְבְּתִידָךְ. אֲבָל מָה אַעֲבִיד,